

Riktlinjer för användning av artificiell intelligens inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och grundläggande utbildningen i Borgå

December 2025

Innehåll

1 Allmänt om artificiell intelligens	3
1.1 Definition av begreppet artificiell intelligens.....	3
1.2 Utgångspunkter för användningen av AI	3
2 Riktlinjer för lärare och personal.....	4
2.1 Etik, transparens, skydd för personuppgifter, konfidentiell information och upphovsrättsligt skyddat material.....	4
2.2 Godkända verktyg för personal	5
2.3 Användning av AI vid bedömning av elever	5
3 Riktlinjer för elever.....	6
3.1 Godkända verktyg för elever	6
3.2 Digitala lärstigen (Digipolku).....	6
3.3 Trafikljusmodellen och konkreta tips till elever	7
3.4 Fusk med AI	8
4 Feedback och vidareutveckling.....	8

1 Allmänt om artificiell intelligens

1.1 Definition av begreppet artificiell intelligens

Definitionen av AI-system är enligt Europaparlamentets och -rådets förordning (EU 2024/1689) ett maskinbaserat system som är utformat för att fungera med varierande grad av autonomi och som kan uppvisa anpassningsförmåga efter införande och som, för uttryckliga eller underförstådda mål, drar slutsatser härledda från den indata det tar emot, om hur utdata såsom förutsägelser, innehåll, rekommendationer eller beslut som kan påverka fysiska eller virtuella miljöer ska genereras. (UBS)

AI-tjänster (till exempel ChatGPT, Microsoft Copilot, Google Gemini, Duck AI, Claude och Apple Intelligence) är AI-system som kan producera text, bilder, ljud och varierat innehåll baserat på den data de tränats på.

1.2 Utgångspunkter för användningen av AI

Den snabba utvecklingen av artificiell intelligens (AI) och dess ökande tillämpningar påverkar samhället, arbetslivet och vardagsteknologier i betydande grad. Denna utveckling kräver också en förnyelse av grundutbildningen: det är viktigt att både lärare och elever lär sig förstå AI:s funktionsprinciper, dess möjligheter och begränsningar. AI är inte bara ett verktyg, utan också ett lärandeobjekt vars ansvarsfulla och kritiska användning hör till dagens medborgarfärdigheter.

AI förändrar vår uppfattning om kunskap och lärande, men eliminerar inte behovet av att lära sig läsa, räkna eller förstå ämnenas kärninnehåll. Däremot erbjuder den nya sätt att stödja lärandet, individualisera undervisningen och utveckla elevernas tänkande. Med hjälp av AI kan man också granska samhällsliga fenomen, såsom automatiserat beslutsfattande, informationsfiltrering och teknologier som påverkar demokratin.

För att AI ska kunna användas på ett säkert och pedagogiskt motiverat sätt krävs förståelse för dess funktionsmodeller, effekter och etiska dimensioner. Eleverna bör få stöd i att utveckla sin AI-läskunnighet, lära sig använda AI-verktyg och kritiskt bedöma deras resultat. Lärarens roll är central: de bör kunna vägleda eleverna till ansvarsfull användning och bedöma AI:s lämplighet i olika lärandesituationer.

(Anpassat från Utbildningsstyrelsens text om skyldigheter och rekommendationer)

2 Riktlinjer för lärare och personal

2.1 Etik, transparens, skydd för personuppgifter, konfidentiell information och upphovsrättsligt skyddat material

Varje lärare ansvarar för att AI i undervisningen används enligt följande utgångspunkter:

- **Etik och ansvar:** AI-verktyg ska användas ansvarsfullt och etiskt. Läraren behöver vara medveten om att AI-verktyg kan ge snedvridna eller direkt diskriminerande resultat och diskutera dessa på ett åldersenligt sätt med sina elever. Läraren behöver också ta upp klimatfrågor i anslutning till användningen av AI och använda AI i sin undervisning på ett ekologiskt hållbart sätt. Det rekommenderas att man inte skapar bilder i onödan.
- **Transparens:** Transparens kring användningen av AI handlar om att vara öppen med *vad* som används, *hur* det används och *varför*. Eleverna behöver få veta exakt om och hur AI har påverkat materialet de arbetar med och likaledes anger de själva hur de använt AI i uppgifter där AI tillåts. Om läraren använder AI för att få förslag på hur en elevtext kan förbättras, ska de berätta det för eleven och markera vilka delar av feedbacken som är AI-genererad och vilka som är lärarens egna tillägg.
- **Skydd för personuppgifter:** Med personuppgifter avses alla uppgifter som anknyter till en identifierad eller identifierbar person. Dessa är personens namn- och kontaktuppgifter samt till exempel uppgifter om de studerandes studier. Begreppet personuppgift är omfattande och omfattar också till exempel barnets eller elevens bild och röst (såsom tal eller sång) när bilden eller rösten kan kopplas till hen. För att skydda ens egna och andras personuppgifter ska personuppgifter inte matas in i något AI-verktyg. Läraren säkerställer att AI-verktyget inte kan koppla elevens prestation till en specifik identifierbar person.
- **Konfidentiell information:** Lärare får aldrig mata in information om barnens eller elevernas hälsotillstånd, mobbningssituation, resultat från psykologbedömningar eller andra interna anteckningar. Det är inte tillåtet att be ett AI-verktyg t.ex. automatiskt sammanfatta mötesanteckningar eller protokoll från elevvårdsmöten.
- **Upphovsrätt:** När lärare och elever använder AI för att generera text eller bilder måste de inkludera en "AI-redovisning" i arbetet som anger vilket verktyg som använts, t.ex. "Text genererad av Gemini" och vilken prompt som använts.

Eleverna behöver informeras om att det inte är tillåtet att mata in upphovsrättsskyddat material i AI-verktyg för att sammanfatta eller bearbeta det. Detta gäller exempelvis en hel novell eller en tidningsartikel bakom betalvägg. Lärare behöver veta att texter ur läroböcker är upphovsrättsskyddade. Korta citat eller utdrag kan ibland falla under citaträtten, men även detta bör minimeras.

Använd i stället AI för att generera *egna, nya texter* om samma ämne.

Innehåll som produceras av artificiell intelligens får i allmänhet inte upphovsrättsskydd, eftersom det inte uppfyller kriterierna för människans kreativa arbete.

2.2 Godkända verktyg för personal

AI-verktyg som är godkända för personalen är de generativa verktygen Microsoft Copilot och Google Gemini for Education. Kontrollera att du är inloggad med edu.porvoo.fi-kontot och inte ditt privata! Även NotebookLM är godkänt för personalen.

Personalen har också åtkomst till verktyg som Google Maps, Google Earth och Google Translate, som använder AI. Dessa är dock kommersiella produkter och samlar eventuellt in uppgifter om användare.

Förutom dessa kan personalen använda sig av AI-verktygen i Magic Studio i Canva.

2.3 Användning av AI vid bedömning av elever

Läraren ansvarar alltid för bedömningen. Summativ bedömning görs alltid enbart av läraren. AI kan användas som hjälpmedel vid formativ bedömning. Eleverna ska alltid informeras i förväg om hur AI kommer att användas som stöd för bedömningen. Det är viktigt att komma ihåg att elevens namn, personuppgifter eller andra identifierande uppgifter inte får matas in i tjänsten.

3 Riktlinjer för elever

Användning av AI erbjuder många möjligheter. Elever uppmuntras att använda AI på ett ändamålsenligt sätt. Enligt de rekommendationer UBS givit skall användningen av AI vara pedagogiskt motiverad och främja målen i läroplanen.

Läraren kan begränsa eller förbjuda användningen av AI då det inte främjar inläringen. Eleven skall alltid följa lärarens anvisningar. Om AI har utnyttjats i en uppgift skall eleven beskriva hur det har brukats. AI får alltid nyttjas som stöd för lärandet, exempelvis för att öva till förhör eller prov, men konfidentiellt material eller material som inte får kopieras får inte matas in i AI-verktyg.

Eleven skall förhålla sig kritiskt till de svar som AI ger. AI kan hallucinera. De svar som AI ger är ofta tydligt strukturerade och polerade och kan verka trovärdiga även om de är felaktiga. Därför är det viktigt att be AI ange sina källor och sedan själv granska källorna.

3.1 Godkända verktyg för elever

AI-verktyg som är godkända för elever i åk 3-9 är Google Gemini for Education. Kontrollera att eleverna är inloggade med sina skolkonton och inte sina privata konton! Eleverna i åk 1-2 har inte tillgång till någon generativ AI. Däremot kan de testa några olika AI-verktyg i Magic Studio i Canva, som är godkänt i Borgå för alla elever.

I undervisningen används olika elektroniska läromedel från olika förlag och tjänsteleverantörer. AI-verktyg som finns eller kommer att finnas tillgängliga som en del av dessa elektroniska läromedel kan användas enligt instruktionerna i läromedlet och lärarens anvisningar.

3.2 Digitala lärstigen (Digipolku)

I småbarnspedagogiken och grundläggande utbildningen i Borgå sker introduktionen till artificiell intelligens stegvis utifrån barnens och elevernas ålder och utvecklingsnivå. Målet är att barnen och eleverna lär sig förstå hur AI fungerar, dess möjligheter och begränsningar. Eleverna lär sig att använda AI på ett ansvarsfullt och kritiskt sätt. Detaljerade mål finns i Borgås digitala lärstig.

Småbarnspedagogiken:

Barnen bekantar sig med AI genom diskussioner och funderar tillsammans var de i vardagen stöter på AI. Barnen skapar sig en uppfattning om AI eller utrustning som använder AI.

Förskolan:

Barnen får en vidare uppfattning om AI och funderar kring AI:s tillförlitlighet. De provar på att använda AI tillsammans med vuxna.

Årskurs 1–2:

Eleverna får under handledning bekanta sig med vad AI är och var den används. De lär sig att information som AI producerar inte alltid är sann och övar på att skapa bilder med hjälp av AI. Genom diskussioner reflekterar de över AI:s roll i vardagen och i digitala miljöer samt bekantar sig med enkla grundmodeller, såsom sortering och igenkänning.

Årskurs 3–4:

Eleverna bekantar sig med applikationer och tjänster som använder AI och övar på att använda dem under handledning. De lär sig att AI-genererat innehåll inte får presenteras som eget och bedömer dess sanningshalt. Dessutom får de en introduktion till grunderna i maskininlärning och programmerade miljöer samt provar att skapa medieinnehåll med AI-tjänster.

Årskurs 5–6:

Eleverna använder generativ AI och översättningsverktyg i sitt arbete. De förstår AI:s etiska utmaningar och integritetsskydd, övar på att skriva uppmaningar (prompter) och bedömer tillförlitligheten i AI-genererad information. Dessutom bekantar de sig med AI:s roll i sociala medier och lär sig att förhålla sig kritiskt till innehåll i mediemiljöer.

Årskurs 7–9:

Eleverna använder AI i digitala produktioner, såsom presentationer och videor, och förstår de etiska, säkerhetsmässiga och hållbarhetsrelaterade perspektiven. De är medvetna om AI:s påverkan på informationsbearbetning och -hantering, kan kommunicera med AI-system och anpassa uppmaningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna förstår principerna för maskininlärning, AI:s användning i olika miljöer och bedömer AI-genererat innehåll kritiskt. De anger också källor för AI-genererat innehåll på ett korrekt sätt.

3.3 Trafikljusmodellen och konkreta tips till elever

I undervisningen, och särskilt när uppgifter ges till elever, skall läraren berätta om och hur AI-verktyg får användas. Läraren kan utgå från trafikljusmodellen och vid behov ytterligare precisera de regler som gäller för användningen av AI i uppgiften. Grundregeln för användningen av AI-baserade verktyg är att eleven alltid i detalj skall dokumentera hur AI använts i uppgiften.

Trafikljusmodell för hur AI får användas i skoluppgifter

RÖD – AI är förbjudet. Uppgiften skall göras utan AI. Eleven kan få använda källor så som egna anteckningar, skolböcker, internetsidor och göra sökningar på internet, men att använda Googles AI-sammanfattningar eller AI-läge är inte tillåtet. Eleven skall uppge samtliga källor som använts. Att använda AI är förbjudet och betraktas som fusk.

GUL – AI får användas. AI *får* användas i lärandeuppgiften, men endast de AI-verktyg som skolan godkänt är tillåtna. Om eleven väljer att använda AI görs det enligt lärarens anvisningar. Eleven anger tydligt hur AI använts och förhåller sig kritiskt till de svar som AI ger. Om eleven inte berättar hur AI använts betraktas det med fusk. Eleven kan välja att inte använda AI.

GRÖN – AI ska användas. AI *ska* användas i uppgiften, men endast de AI-verktyg som skolan godkänt är tillåtna. Eleven använder AI enligt lärarens anvisningar och anger tydligt hur AI använts. Eleven förhåller sig kritiskt till de svar som AI ger. Om eleven inte berättar hur AI använts betraktas det som fusk. Användningen av AI i uppgiften är ett av bedömningskriterierna.

3.4 Fusk med AI

Ett material som skapats med hjälp av AI får inte presenteras som om det skulle vara producerat av eleven själv. Eleven skall alltid tydligt berätta på vilket sätt hen använt AI i en uppgift. Om eleven inte på ett adekvat sätt berättat om sin användning av AI eller har använt AI i en större utsträckning än vad läraren tillåtit är det fusk. Det är inte heller tillåtet att använda andra AI-verktyg än de som godkänts av skolan. I likhet med plagiat bedöms det från fall till fall hur omfattande fusket är.

4 Feedback och vidareutveckling

AI-verktyg och -system utvecklas i en enorm takt. Deras funktion bör kontinuerligt utvärderas, och personalen bör ha möjlighet att ge feedback om sina erfarenheter till utbildningsanordnaren. Denna feedback hjälper till att säkerställa att AI-verktygen ständigt utvecklas och förbättras.

Lärare kan ge feedback om användningen av AI i undervisningen via länken på Google support-sidorna.

<https://sites.google.com/edu.porvoo.fi/gwe-instruktioner/instruktioner-f%C3%B6r-l%C3%A4rare/%C3%B6vrigt/ai-i-undervisningen> .

På utbildningsstyrelsens sidor kan läsas mer om skyldigheter och rekommendationer gällande AI. <https://www.oph.fi/sv/teman-och-utveckling/ai-rekommendationerna/skyldigheter-och-rekommendationer>